

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

Укладач – доцент кафедри публічного управління та адміністрування, к. п. н.,
доцент Шупта І. М.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психологія управління» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Психологія управління» є система наукових знань про теоретико-методологічні підходи до вивчення особливостей процесу взаємодії людей в системі управлінських відносин, психологічні закономірності управлінської діяльності, сукупність явищ і відносин в організації.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни базується на знаннях, отриманих при вивченні навчальних дисциплін «Адміністративний менеджмент», «Етика ділового спілкування», «Конфліктологія», «Креативний менеджмент», «Менеджмент», «Менеджмент-консалтинг», «Мотиваційний менеджмент», «Психологія», «Публічне управління», «Самоменеджмент», «Служба в органах місцевого самоврядування», «Соціологія», «Управління змінами», «Управління персоналом», «Філософія».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є засвоєння загальних понять і закономірностей психології управління; опанування основним інструментарієм вивчення закономірностей і специфіки управлінської діяльності; оволодіння навичками управління окремим працівником та групою; створення теоретичного підґрунтя для поглибленого вивчення проблематики психології управління та використання набутих знань на практиці.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є засвоєння загальних понять і закономірностей психології управління; опанування основним інструментарієм вивчення закономірностей і специфіки управлінської діяльності; оволодіння навичками управління окремим працівником та групою; створення теоретичного підґрунтя для поглибленого вивчення проблематики психології управління та використання набутих знань на практиці.

1.2. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності :

знання про :

- предмет, об'єкт та завдання психології управління;
- зміст основних категорій психології управління;
- актуальні проблеми психології управління; основні етапи розвитку психології управління;
- особливості взаємодії суб'єктів управлінської діяльності; соціально-психологічні особливості управління;
- психологію керівника, його ролі в управлінні; стилі керівництва; методи психології управління та специфіку їх застосування.

вміння :

- самостійно активізувати власну пізнавальну діяльність в процесі оволодіння знань з навчальної дисципліни;
- користуватись адекватними прийомами і методами для якісного засвоєння знань;
- організовувати творчий пошук шляхів вирішення проблемних ситуацій в межах навчальної дисципліни;
- реалізовувати теоретичні знання на практиці; планувати і організовувати самостійну роботу над першоджерелами;
- організувати психологічне вивчення особистості та колективу в системі управління;
- організувати та планувати діяльність окремої людини та колективу;

- здійснювати самопізнання, самовиховання та самоосвіту;
- аналізувати психолого-управлінські ситуації та пропонувати оптимальні вирішення проблемних завдань;

способи мислення:

- формування суджень – форми уявного відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженнях наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері організаційного проектування;

- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері організаційного проектування, доведення її або заперечення;

- створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень нового в області теорії організаційного проектування;

- генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ, їх істотних зв'язків та відносин у межах організаційного проектування, узагальнення їх істотних ознак;

професійні, світоглядні і громадянські якості :

- культура етико-ділового мислення й поведінки;

- цілеспрямовано використовувати багатий арсенал методів, вимог, технологій, прийнятих в його майбутній професійній діяльності;

- аналіз процесів ділового життя і конфліктних ситуацій;

- мистецтво вирішення професійних завдань з урахуванням моральної цінності людської особистості.

морально-етичні цінності: уважність, чуйність, чемне ставлення до людей, інтелігентність; здатність здійснювати ефективні міжособистісні комунікації; здатність до постійного удосконалення емоційних здібностей як інструменту розвитку у майбутніх фахівців навичок управління на індивідуальному, міжособистісному та груповому рівнях.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 135 годин – 4,5 кредитів ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття про психологію управління

Предмет психології управління. Структура психології управління. Управлінська діяльність як центральний об'єкт досліджень у психології управління. Підходи до розуміння функцій управління. Традиція вивчення людського фактору виробництва. Тенденції розвитку управління (менеджменту) у XXI сторіччі.

Тема 2. Методи психології управління та її зв'язок з іншими науками

Види методів у психології управління. Особливості загальнопсихологічних методів у психології управління. Зв'язок психології управління з іншими галузями психології. Психологія управління та інші науки. Психологія управління і менеджмент. Специфічні робочі функції менеджера. Алгоритми виконання окремих функцій менеджера. Система обмежуючих і водночас детермінуючих діяльність менеджера умов за ознакою їх джерела.

Тема 3. Соціально-психологічні характеристики організації

Поняття про міжособистісні відносини. Соціальна структура організації. Формальні групи. Неформальна група в організації. Вплив неформальних організацій на роботу установи. Характеристика лідерства. Сутність поняття «лідерство». Концепції лідерства. Особистість лідера. Типи лідерів. Якості, властиві гарному лідеру. Поняття про популярність. Відмінність популярності від міжособистісної взаємопривабливості. Порівняння ознак лідерства і популярності.

Тема 4. Проблеми ефективності міжособистісного спілкування в організації

Характеристика товариських відносин. Спрацьованість та психологічна сумісність учасників групи. Міжстатеві впливи на сумісність партнерів. Вплив характеру спільної діяльності на види психологічної сумісності. Емоційна сторона групової згуртованості. Чотири головні змінні групової згуртованості. Когнітивно-оцінні аспекти групової

згуртованості. Інтерактивні фактори групової згуртованості та комунікативні фактори групової згуртованості. Теорія групової «син талії». Модель групової продуктивності Б. Колінза. Стратометрична концепція А. В. Петровського. Поняття соціально-психологічного клімату (СПК) колективу. Предметність у СПК. Емоційність як компонент СПК. Структура ставлень, яку визначає СПК. Створення оптимального соціально-психологічного клімату. Фактори соціально-психологічного клімату. Спрямованість умов оптимального соціально-психологічного клімату спрямовані на задоволення потреб працівників.

Тема 5. Психологічні основи управлінських впливів

Поняття про вплив і взаємовплив. Форми соціальних впливів: наслідування, навіювання, конформність, переконання. Фактори впливовості особистості керівника. Види психологічних впливів. Характеристика видів психологічних впливів. Протистояння особистості неконструктивним впливам. Види психологічного протистояння впливу. Основні форми управлінського спілкування Психологічні особливості управлінських розпоряджень. Методи передачі управлінського розпорядження. Типи віддачі наказів (розпоряджень). Важливі функції впливів керівника при віддачі та забезпеченні виконання розпоряджень.

Тема 6. Проблема стилю керівництва в психології управління

Поняття про стиль управління та індивідуальний стиль керівництва. Індивідуальний стиль керівництва за К. Левінім. Авторитарний лідер. Демократичний стиль та ліберальний стиль керівництва. Трансформація стилів керівництва в останній чверті ХХ століття. Виконавчий стиль та ініціативний стилі керівництва. Концепція стилю керівництва Р. Р. Блейка та Дж. С. Мутон. Типологія стилів діяльності. Індивідуальний стиль спілкування керівника за Р. Х. Шакуровим.

Тема 7. Психологічні особистості керівника

Професіоналізм і компетентність керівника. Визначення поняття «керівник». Основні функції управлінської діяльності. Характеристика лідерства як соціально - психологічного явища. Основні теорії лідерства. Підходи до визначення професійно важливих якостей керівника.

Тема 9. Психологічні основи відбору кадрів

Завдання психолога при відборі кадрів. Типи кадрової політики відповідно до прийнятої стратегії розвитку організації. Існуючі схеми підбору кадрів. Особистісні чинники включення людини в організацію. Риси особистості, що впливають на її включення в організацію. Типологія особистості працівника.

Тема 10. Психологічні основи прийняття рішень

Теорії прийняття рішень. Етапи прийняття рішень. Порівняльна характеристика групових та індивідуальних форм прийняття рішень. Структура групового завдання на прийняття рішення. Соціально-психологічні феномени групового прийняття рішень. Групове мислення. Зсув до ризику. Поляризація поглядів. Прийоми послаблення негативних наслідків групових рішень.

Тема 11. Управління нововведеннями в організації

Причини нововведень в організації. Напрями та етапи реалізації нововведень; Типи нововведень за їх ініціатором. Оцінка міри складності реалізації нововведення. Опір нововведенням та його причини. Підходи до подолання опору нововведенням.

Тема 12. Психологія управління конфліктними ситуаціями

Проблема конфлікту в психології. Поняття конфліктна ситуація та конфлікт в діяльності організації, їх класифікація. Основні причини виникнення конфліктних ситуацій в організації. Причини організаційних конфліктів. Форми й типи поведінки людини в конфліктній ситуації. Методи та етапи управління конфліктними ситуаціями в діяльності керівника.

Тема 13. Стреси в управлінській діяльності

Поняття про стрес та дистрес. Роль управлінця в подолання стресів. Саморегуляція та самовиховання керівника. Поняття про психологічний захист та його механізми. Умови та

чинники розвитку самоконтролю та самовладання. Методи та прийоми саморегуляції та самовиховання керівника.

Тема 14. Основи психолого-управлінського консультування

Становлення і сучасний стан консультування в організаціях. Консультативна діяльність психолога в організації. Психологічний аспект управлінського консультування. Технологія управлінського консультування. Психологічне консультування в організації.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кайлюк Є. М. Психологія управління : [Електрон. навч. посіб.] / Є. М. Кайлюк, Г. Г. Фесенко. – Харків: Харк. нац. акад. міськ. госп.-ва, 2012. – 202 с. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua/24396/1/%D0%9F%D1%83%204.1.12.pdf>. – Назва з титул. екрана.

2. Лозниця В.С. Психологія менеджменту : [Навч. посіб.] / В. С. Лозниця.– К.: ТОВ «УВПК»Екс об», 2000.– 512 с.

3. Кулініч І. О. Психологія управління : [Електрон. навч. посіб.] / І. О. Кулініч. – К.: Знання, 2011. – 415 с. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1584072017415/psihologiya/psihologiya_upravlinnya. – Назва з титул. екрана.

4. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : [Електрон. навч. посіб.] / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с. – Режим доступу : http://librarium.inf.ua/%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BE%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%BD_%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%BA_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.html. – Назва з титул. екрана.

5. Психологія управління : [Підруч.] / Ходаківський Є. В. Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. – 3-тє вид. перероб. і доповн. – К. 2011. – 664 с.

6. Якубовська С. С. Психологія управління : [Електрон. навч. посіб.] / С. С. Якубовська. – Рівне: НУГВП, 2010. – 360 с. – Режим доступу : <http://ep3.nuwm.edu.ua/2402/1/718003%20zah.pdf>. – Назва з титул. екрана.

7. Ходаківський Є. І. Психологія управління : [Підруч.] / Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. . – К. : ЦУЛ, 2008. – 664 с.

Допоміжна

1. Ануфриева Н. М. Социальная психология : [Курс лекц.] / Ануфриева Н. М., Зелинская Т. Н., Зелинский Н. Е. – 4-е изд. стереотип. – К. : МАУП, 2003. – 136 с.

2. Анцупов А. Я. Введение в конфликтологию : [Учеб. пособ.] / А. Я. Анцупов. – К. : МАУП, 1996. – 136 с.

3. Анцупов А. Я. Конфликтология : [Учеб. для вузов .] / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 551 с.

4. Бороздина Г. В. Психология делового общения : [Учеб. пособ.] / Г. В. Бороздина. – М. : Инфра-М, 2000. – 224 с.

5. Боронова Г. Х. Психология труда: Конспект лекций/ Г. Х. Боронова, Н. В. Прусова. – М.: Изд-во: Эксмо, 2008. – 160 с.

6. Викулина О. В. Теория и практика психологи управления : настольная книга для менеджера : [Учеб. пособ.] / О. В. Викулина. – Владивосток: Владос-Пресс, 2008. – 220 с.

7. Данчева О. В. Практична психологія в економіці та бізнесі : [Навч. посіб.] / О. В. Данчева, Ю. М. Швалб. – К. : Лібра, 1999. – 270 с.

8. Економіка праці й соціально-трудові відносини : [Підруч.] / Шкільов О. В., Барабан С. С., Ярославський В. А., Гаврилюк І. П., Балан О. Д., Ткачук В. А., Ланченко Є. О., Ібатуллін М. І., Гапоненко Н. В., Мельянова Л. В. За ред. д-ра. екон. наук, проф. Шкільова О.В. – К.: Четверта хвиля, 2008. – 472 с.

9. Карпов А. В. Психология менеджмента : [Учеб. пособ.] / А. Карпов. – М.: Гардарики, 2005. – 584 с.

10. Карпов А. В. Психология стилей управленческих решений : [Учеб. пособ.] / А. Карпов, Е. М. Маркова. – Ярославль: Ин-т «Открытое о-во», Междунар. акад. психол. наук, 2003. – 108 с.
11. Конфліктологія : [Навч. посіб.] / За заг. ред. В. М. Петюха, Л. В. Торгової / Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Торгова Л. В., Гриненко А. М. Конфліктологія. – К.: КНЕУ, 2003. – 315 с.
12. Конфліктологія : [Підруч. для студ. вищ. навч. закл. юридич. спец.] / Л. М. Герасіна, М. І. Панов, Н. П. Осіпова та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. – Харків: Право, 2002. – 256 с.
13. Лавриненко В. И. Психология и этика делового общения : [Учеб. пособ.] / В. И. Лавриненко. – К.: ЮНИТИ, 2000. – 248 с.
14. Ложкин Г. В. Практическая психология конфликта: [Учеб. пособ.] / Ложкин Г. В., Повякель Н. И. – К.: МАУП, 2002. – 256 с.
15. Москаленко В. В. Соціальна психологія спілкування : [Підруч.] / В. В. Москаленко. – Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
16. Нагаєв В. М. Конфліктологія : [Курс лекцій (модульний варіант) : [Навч. посіб.] / В. М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 198 с.
17. Пірен М. І. Конфліктологія : [Підруч.] / М. І. Пірен. – МАУП, 2003. – 360 с.
18. Примуш М. В. Конфліктологія : [Навч. посіб.] / М. В. Примуш. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 288 с.
19. Самыгин С. И. Психология управления : [Учеб. пособ.] / С. И. Самыгин. – М.: Зевс, 1997. – 160 с.
20. Світлична В. В. Психологія управління і конфліктологія : [Електрон. опорн. конп. лекц.] / В. В. Світлична. – Харків: ХІБСУБСНБУ, 2014. – 54 с. – Режим доступу : <http://dspace.khibs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/126/1/Psiholog%20i%20konfliktolog.pdf>. – Назва з титул. екрану.
21. Скібіцька Л. І. Конфліктологія : [Навч. посіб.] / Л. І. Скібіцька. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 384 с.
22. Ткачук В. Г. Психофизиология труда: [Консп. лекц.] / В. Г. Ткачук. – К.: МАУП, 1999. – 300 с.
23. Урбанович А. А. Психология управления : [Учеб. пособ.] / А. А. Урбанович. – Мн.: Харвест, 2003. – 640 с.
24. Чередниченко И. П. Психология управления : [Учеб. пособ.] / И. Чередниченко, Н. Тельных. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. – 608 с.
25. Шотт Б. Как вести переговоры: надежно, креативно, успешно : [учеб. пособ.] / Б. Шотт. – М.: Издательство Омега-Л, 2005. – 128 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Тернопільського національного економічного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://library.tneu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=897:2012-03-14-07-04-15&catid=28:2011-11-24-10-53-00. – Назва з титул. екрану.
2. Вопросы психологии [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vorpsy.ru/>. – Назва з титул. екрана.
3. Всеобщая декларация прав человека [Электрон. ресурс] / Документы ООН. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml. – Назва з титул. екрана.
4. Декларация о правах человека в отношении лиц, не являющихся гражданами страны, в которой они проживают [Электрон. ресурс] / Документы ООН. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml. – Назва з титул. екрана.
5. Декларация принципов терпимости [Электрон. ресурс] / Документы ООН. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml. – Назва з

титул. екрана.

6. Интернет-портал «Ваш психолог» [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vashpsicholog.ru>. – Назва з титул. екрана.

7. Интернет-портал «Психология» [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://mirrosta.ru/karta-sayta.html>. – Назва з титул. екрана.

8. Интернет-портал для управлінців Менеджмент.com.ua [Электрон ресурс]. – Режим доступу : <http://www.management.com.ua/hrm/motivation.php>. – Назва з титул. екрану.

9. Научно-практический журнал «Психологический часопис» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ua.appsyjournal.com>. – Назва з титул. екрану.

10. Наша Психология [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.psyh.ru/>. – Назва з титул. екрана.

11. Официальный сайт журнала Psychologies [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.psychologies.ru>. – Назва з титул. екрана.

12. Портал психологических изданий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psyjournals.ru/>. – Назва з титул. екрана.

13. Психологи [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.psychology.su>. – Назва з титул. екрана.

14. Психологическая наука и образование – профессиональный журнал по психологии образования, рекомендованный ВАК [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://psyedu.ru/>. – Назва з титул. екрана.

15. Психологический словарь [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://psi.webzone.ru/>. – Назва з титул. екрана.

16. Библиотека on-line [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.studentu.org.ua/index.php?do=static&page=men>. – Назва з титул. екрану.